

DOOF!

MANON
SPIERENBURG

DOOF!

*(en waarom het zo lang duurde
voordat ik erachter kwam)*

Uitgeverij Podium
Amsterdam

© 2022 Manon Spierenburg
Omslagontwerp bij Barbara
Zetwerk Michiel Niesen
Foto auteur Keke Keukelaar

ISBN 978 94 6381 158 3

www.uitgeverijpodium.nl

Laat me uitleggen waarom het zo lang duurde voordat ik erachter kwam.

Natuurlijk, het had een clou kunnen zijn dat ik inmiddels elke voorstelling beschuldigde van postmodernisme omdat de plot in mijn ogen onmogelijk te volgen was. En dat mijn dochter vanaf dat ze twee jaar oud was alleen nog maar om haar vader riep, omdat mama toch niet kwam. Dat zelfs een bezoekje aan de visboer kon uitdraaien op een groteske vertoning. Of dat op netwerkborrels die eigenlijk bedoeld zijn om jezelf naar een begeerlijker maatschappelijke positie te ellebogen, ik zoveel sociale schade aanrichtte dat het daarna weken kostte om alles weer recht te zetten. Maar hoe bestaat het dat in al die tijd niemand in de gaten heeft gehad dat ik geen woord hoorde van wat ze zeiden? Hebben mensen raar opgekeken van de antwoorden die ik gaf? Waarschijnlijk. Dachten de boekhandelaars dat de auteur cognac in de theepot had gegooid zodat tenminste niemand zag dat ze voor de lunch al aan de drank was? Moet haast wel. Een andere verklaring heb ik er niet voor.

II

‘Misschien is het een idee om de releasedatum twee weken door te schuiven,’ zei mijn uitgever. ‘Dan is de baby er, en dan kun je je in alle rust richten op de publiciteitstour.’

Ze keek me aan vanachter haar bureau. Achter haar stoel liep van links naar rechts een boekenwand van de vloer tot aan het plafond. De hele literaire canon keek vanaf grote hoogte op me neer (Dus jij wilt bij ons aanschuiven? Boehahaha!). Ze klonk monter genoeg, maar haar lichaams taal raakte mijn schuldgevoel recht tussen de ogen. Ik kon haar geen ongelijk geven. Terwijl de uitgeverij kosten noch moeite had gespaard om mijn debuutroman met een oerknal de wereld in te sturen, was mijn bijdrage na inlevering van het manuscript voornamelijk geweest om dertig kilo aan te komen. De publiciteitsfotografen kregen me er alleen nog met een groothoeklens op, hoeveel lichtparaplutjes ze ook neerzetten. Maar wat erger was: de releasedatum van het boek kwam claustrofobisch dichtbij en de baby bleef zitten waar ze zat, een en al bokkige onwil en zich er totaal niet bewust van dat ze een aberratie was in een ingewikkelde planning en zwaarbevochten marketingbudget.

Mijn uitgeefster ritselde met de lijst met interviews die op stapel stonden. Die was indrukwekkend en volledig in

tegenspraak met de rust die ze beloofde als de bevalling maar eenmaal voorbij was. ‘Ik moet het even met Hans overleggen, maar ik denk wel dat-’ Ze stond op en draaide zich naar de boekenkast. Haar vinger volgde een rij titels terwijl ze doorging met haar verhaal, dat ik nu niet helemaal meer kon volgen.

‘Dikke boer in kustijd. De pudding in.’

Ze draaide zich weer om en schoof het boek over haar bureau naar me toe. ‘Heb je wat te lezen. Dus. Wat vind je?’

Ik pakte het boek van het bureau, bekeek de kaft en mompelde in een van mijn geestiger momenten iets van dat je een boek niet op het omslag moest beoordelen enzovoort, maar ze had het natuurlijk over de datum waarop mijn boek zou uitkomen.

Het zijn op papier van die beslissende momenten waarin tijdlijnen kruisen, zich langs elkaar of juist van elkaar af bewegen, waardoor een schrijver zich oppermachtig voelt. De personages zijn marionetten in zijn handen, gedoemd om de kant op te bewegen die de verteller voor ogen heeft. In het normale leven gebeurde dat helaas nooit. Sterker nog, het grootste gedeelte van de tijd blunderde ik me in het wilde weg een pad langs de obstakels die de voorzienigheid me voor de voeten smeedt. En dan hield de grootste makke van allemaal zich in die tijd nog zo goed verborgen dat ik het niet in de gaten had. Dat niemand het in de gaten had. Dus toen mijn uitgever met dit voorstel kwam, had ik geen benul welke consequenties dat zou hebben. Ik bedoel, wat maakten die twee weken nou helemaal uit? Het was waarschijnlijk ook een stuk beter te overzien allemaal als mijn buik niet langer de duplex was

voor iemand met een enorme voorkeur voor thuisblijven.

‘Doe maar,’ zei ik dus. *Beati pauperes spiritu.*

Mijn debuutroman *De Zeepfabriek* ging over de tijd dat ik een van de teamleiders was van een populaire soap. Na mijn aftocht was het dringend nodig om die periode van me af te schrijven (naar me toe te schrijven?), want het dienstverband was geëindigd in chaos en miscommunicatie, met als gevolg intriges die in de gemiddelde *daily* niet zouden misstaan. Achteraf gezien is het duidelijk waardoor dat kwam, maar het zou nog jaren duren voordat een bezoek aan de KNO-arts zorgde voor die ene verklaring waardoor alle ongehoorde raadsels opgelost werden en mijn geheugen te pas en te onpas een loeistrakke montage instartte van alle keren dat ik voor lul had gestaan, me had doodgeërgerd aan de logicavrije dingen die mensen konden zeggen, dingen niet had opgepikt en totaal uitgeput en onbegrepen was achtergebleven na vergaderingen en borrels.

Voorlopig probeerde ik nog schrijvend tot een logische conclusie te komen hoe ik in jezusnaam onder die trein was beland. Maar wat begon als een verzameling aantekeningen waarin ik alsnog mijn gelijk probeerde te halen, werd langzaam een coherent verhaal, en toen het toch al zover was, kon ik net zo goed proberen om het te publiceren. Dat bleek vreemd genoeg een stuk makkelijker dan gedacht. Hoewel studievrienden en collega's in de kroeg geen goed woord overhadden voor de slush piles waarop manuscripten lagen te verstoffen waarna ze één keer in de drie maanden ongelezen werden teruggestuurd naar hun

schepper met de standaardzin dat het werk ‘helaas niet paste in het fonds’, had ik geluk. Op een feestje waar ik vooraf eigenlijk liever niet naartoe wilde, liep ik tegen een literair agent aan. Hij stuurde mijn hoofdstukken op donderdagmiddag naar zes uitgeverijen, waarvan er vijf op vrijdagochtend een bod uitbrachten. Dat was een enorme meevaller, want zelf was ik niet verder gekomen dan telefonisch afgepoeierd worden door de receptioniste (wie dacht ze wel niet dat ze was). Het kan *in hindsight* natuurlijk zijn dat ik haar niet of verkeerd had verstaan, maar de ingesprektoon was veelzeggend. Direct nadat ik samen met mijn agent deze uitgeverij binnenliep, was de keus gemaakt. Die marmeren gang. Die wenteltrap met fluwelen loper die toegang gaf tot de redactiekantoren. De zwart-witportretten van hun auteurs aan de wanden. Hoewel ik het adagium van Groucho Marx onderschreef dat hij niet bij een club wilde horen die hem als lid zou accepteren, was ik meteen verkocht.

‘Nog steeds geen baby, dus?’ riep mijn geliefde vrolijk toen ik thuiskwam. Willem, onze herder, duwde zijn neus in mijn buik om te checken of ik niks raars had uitgehaald met de pup in de tijd dat ik was weggeweest. Paul had meer oog voor of zijn sax goed in de flightcase zat voordat hij naar zijn optreden vertrok. Hij speelde in een feestband in die tijd, waardoor ik een soort nationale feestdagen- en weekendweduwe was geworden.

‘Allang,’ zei ik, ‘ik heb haar alleen achtergelaten bij de uitgeverij. Ze zouden er goed voor zorgen zeiden ze.’ Het klonk chagrijniger dan de bedoeling was, maar zowat ie-

dereen die ik de afgelopen weken was tegengekomen had me zo ruimschoots voorzien van afgezaagde moppen en ongevraagd advies dat ik er niet veel meer bij kon hebben. En het stoorde me dat hij lekker aan het feesten was de hele tijd (oké, het was werk, maar toch) terwijl ik opgesloten zat in dit kamerbrede lijf dat zoveel prioriteit gaf aan de baby dat er voor mij niet veel anders overbleef dan me overgeven aan de zwaartekracht. Hoewel ik er geen steekhoudende argumenten voor had, gaf ik Paul eigenlijk de schuld van die hele babysaga.

Zich totaal onbewust van wat hij allemaal had aangezicht gooide hij de riem van de saxofoonkoffer over zijn schouder en kustte me op mijn hoofd. ‘Wacht maar niet op me, wordt laat vanavond.’

‘Het boek wordt twee weken uitgesteld.’

‘We hebben het er morgen over, oké?’

De deur. Stilte. Willem ging naast mijn knie zitten en keek omhoog.

‘Het boek wordt twee weken uitgesteld.’

Hij likte mijn hand.

‘Als je een man was, dan wist ik het wel,’ zei ik.

Willem had veel eerder in de gaten dat ik zwanger was dan Paul en ikzelf. Krap veertig weken daarvoor viel het me op dat hij zich nogal dominant gedroeg als ik hem uitliet. Niemand mocht bij me in de buurt komen en hij was er niet terughoudend in om dat te laten merken. Hij joeg onschuldige voorbijgangers de stuipen op het lijf door zijn hoektanden te laten zien en duwde gehandicapten van de stoep af zodat ik tenminste de ruimte had. We hadden er het eerste jaar hard voor moeten knokken om zijn leider

te mogen zijn. Willem was een van die honden die in het wild de baas geweest zou zijn over de roedel, dus die gaf de regie niet zomaar uit handen. Op puppycursus smeed hij de instructeur op de grond en zette zijn melktandjes in haar keel. Ons intimideerde hij als hem iets niet beviel en tijdens het uitlaten bogen alle andere honden diep voor hem, ook al was hij pas tien weken oud en veel te vol van zichzelf om hen zelfs maar op te merken.

We gaven het bruto nationaal product van een klein land uit aan privétrainingen om in leven te blijven naast deze ijzervreter. We leerden consequent te zijn. Altijd op één lijn te zitten, wat er ook gebeurde. Dat als hij moeilijk deed, dat alleen maar betekende dat hij ons meer nodig had dan ooit.

‘Je moet belonen wat hij goed doet en negeren wat hij fout doet,’ zei de trainer.

‘Maar hij doet alles fout!’ riep ik wanhopig.

‘Dat kan niet,’ zei hij. ‘Soms doet hij per ongeluk iets goed en dat moment moet je meteen pakken en uitbouwen.’

We leerden Willem uiteindelijk aan dat het veilig was om op ons te vertrouwen. En tegelijkertijd pikten we zelf een paar onmisbare vaardigheden op aangaande verantwoord ouderschap, mocht het er ooit van komen. Toen jaren later bleek dat ik zwanger was, waren we doodsbenauwd voor wat ons te wachten stond: een obscure wereld van consultatiebureaus, luierdoekjes en crèches. Dat de baby ons niet leuk zou vinden. Voor een nietteontlopen bestaan in zweterige kinderparadijzen, aangesloten op een chocomel-infuus. Maar nooit of we goede ouders zou-

den zijn. Willem had ons allang geleerd hoe dat moest.

Dus toen hij een man met een bejaarde poedel in het voorbijgaan zo hard omver beukte dat ik de neiging kreeg om mijn portemonnee te trekken om het leed te verzachten (iets wat ik in dat eerste jaar veelvuldig gedaan had; lekke ballen, gestolen boterhammen, designbroeken met een hap eruit), vroeg ik me af of ik per ongeluk de teugels te veel had laten vieren. Waarom voelde hij de marge voor een coup? Twee weken later deed ik een test en werd duidelijk wat hij allang geroken had: er kwam een pup. En het was de taak van de roedel om die te beschermen. Zou het kunnen zijn dat hij in die tijd ook al als enige in de gaten had dat mijn oren in staking waren gegaan?

Overal in de stad verschenen posters die mijn boek aankondigden. De lijst met interviewaanvragen groeide. Mijn uitgeefster belde minstens één keer per dag om te informeren hoe het ging. Ze klonk vriendelijk genoeg, maar het was duidelijk wat ze bedoelde: die verdomde baby moest eruit zodat we van start konden. Ze zeggen wel eens dat een zwangerschap ervoor zorgt dat de zintuigen op scherp komen te staan, maar daar had ik geen last van. Het was een ongebruikelijk hete zomer. Ik was topzwaar en al bijna twee weken over de uitgerekende datum. Ik verdroeg mijn contactlenzen zo slecht dat ik een tijdelijk brilletje had aangeschaft om de laatste weken te overbruggen. En op een of andere manier verstond ik niemand meer aan de telefoon.

Dat hield mijn uitgeefster niet tegen. Ze kwam op bezoek met een mandje ananassen dat ze neerzette naast de bank waarop ik mijn dagen in ledigheid doorbracht.

‘Ik las dat ananas de bevalling op gang brengt,’ zei ze.
Ik kreeg gruwelijke visioenen.

‘Voor je maag, bedoel ik,’ zei ze.

Opluchting.

‘Er zitten bepaalde enzymen in die de boel stimuleren,’
zei ze. ‘Zal ik je het artikel opsturen?’

‘Hoeft niet.’

Ze draalde. Uit mijn ooghoek zag ik dat Willem ons scherp in de gaten hield. Hij en ik begrepen elkaar zonder woorden, dus ik wist dat ik hier snel een einde aan moest maken. Misschien als ik zou zeggen dat ik die dingen zou eten dat ze erover op zou houden en terug zou gaan naar de wereld van de productieve mensen met normale proporties.

‘Ik zal ze eten,’ zei ik. ‘Echt. Beloofd.’

‘Het boek staat nu over een week, dat weet je, hè? Red je dat?’

Godsamme, dacht ze soms dat dit een vrijwillige exercitie was? Dat ik me niet elke dag afvroeg hoe ik hier in jesusnaam beland was?

‘Absoluut,’ zei ik.

Ze streek met haar handen over haar onberispelijke Filippa K. ‘We zullen maar even wachten met de fotograaf, denk ik.’

Sprakeloos. Serieus. Maar misschien had ik haar verkeerd verstaan.

Tijdens de derde hittegolf van die zomer werd onze baby dan toch eindelijk geboren. Door een absurd toeval hoefde Paul net die ene avond niet te spelen. Misschien had de

baby daar wel op gewacht. Of ikzelf, op een onbewust niveau dat nog primitiever was dan het verlangen naar verlossing. Op weg naar het ziekenhuis hadden we Willem achtergelaten bij de burens met een waslijst aan instructies (laat hem nooit voor je uit lopen; het lijkt onschuldig genoeg, maar voor hem betekent het iets, enzovoort).

Het werd een nacht uit de hel. Ook nu verstond ik maar de helft van wat er gezegd werd en dat was een hoop, want alles ging mis. Maar zelfs in een ziekenhuis vol artsen had niemand in de gaten dat mijn audio voor het grootste gedeelte uitgevallen was. Zelf dacht ik dat alle geluid samenklonterde tot één grote blur vanwege de stress en de pijn en de algehele vernedering dat het wonder leven voortbrengen is. Toen ik bijkwam uit de narcose lag ik in een ziekenhuisbed met een ingepakt baby'tje in het boogje van mijn arm.

Paul zat ernaast. 'Ik ben vader,' zei hij. Hij zag er uitgeput uit.

Het boek. De baby. De hitte. De stress. Allemaal redenen die ik kan aanvoeren waarom ik het echt niet in de gaten had. Maar nu 'alles weer normaal was', zoals mijn uitgeefster het opgewekt beschreef, en de publiciteitstour begon, zou je toch denken dat het iemand begon op te vallen dat elke poging tot een gesprek met mij ontaardde in chaos. Dat was waarschijnlijk ook wel gebeurd als we de releasedatum niet twee weken hadden doorgeschoven. Maar zoals het nu uitkwam, viel de lancering van mijn debuutroman op dezelfde dag dat André Hazes stierf. Zijn weduwe organiseerde een enorm afscheid in de Amsterdam Arena.

Het ging nergens anders meer over in praatprogramma's, kranten en tijdschriften. Zelfs ik kon volgen waar het gesprek van de dag over ging. Niet over mijn boek.

III

Dat *De Zeepfabriek* uiteindelijk toch een succes werd, kwam door de onophoudelijke inspanningen van mijn uitgeefster, die niet van plan was de dood van 's lands populairste volkszanger tussen haar en haar doelstellingen in te laten komen. Haar schrijver had inmiddels weer de proporties van een normaal mens, dus er was werk aan de winkel. Om te beginnen stond er een signeersessie op de boekenafdeling van de Bijenkorf op het programma. Daarna een serie interviews, gevolgd door een paar radio- en tv-optredens. Hoe heb ik dat communicatiefiësta overleefd zonder geluid?

‘Ik vind een weg of ik maak er een,’ zei Hannibal. De signeersessie in de Bijenkorf werd enorm goed bezocht. Mensen kwamen in drommen de roltrap op en gonsden over de afdeling. Het was onmogelijk om iemand te verstaan. Gelukkig bleek al snel dat er naar gezellige kletspraatjes van mijn kant ook helemaal geen vraag was, want in het kraampje naast het mijne stond Peter van Straaten met zijn nieuwe Zeurkalender. Vanuit mijn boekenkraam had ik vrij zicht op zijn rijen fandom. Man, er kwam geen einde aan. De stapels Zeurkalenders slonken. De hoeveelheid Zeepfabrieken niet. Ik haalde kopjes koffie voor Peter, terwijl hij zich een verkrampte klauw signeerde. Er bleef weinig over

van het zelfvoldane gevoel dat ik had gehad toen ik het huis verliet en baby Evi overliet aan Paul en Willem.

Mijn uitgeefster rangschikte de stapels boeken. ‘Dit is juist goed,’ bleef ze maar zeggen. ‘In je eentje sta je er alleen voor, maar met zijn tweeën ben je een segment.’ Het klonk niet overtuigend. Naarmate de middag vorderde voelde ik me behoorlijk voor lul staan. Werd er van me verwacht dat ik nu als een marktkoopman zou brullen ‘Wie maakt me los?’ of woorden van gelijke strekking (wat ik natuurlijk nooit zou doen)? Tegen de tijd dat ik overwoog om het toneel ongezien te verlaten, zijwaarts als een krab, verplaatste de belangstelling zich dan toch van Peters kraam naar de mijne. Dat kwam door een strategische move op het juiste moment van mijn uitgeefster, die uiteraard ver buiten mijn auditieve grenzen, dus mijn verstajem viel. De eerste lezers dienden zich aan. Onzeker maakten ze zich los uit de Zeurkalenderrij en drentelden mijn kant op. Dat werd gezien door mensen achter hen. Die rekten nieuwsgierig hun nek: wat gebeurde daar? Ze zouden toch niet per ongeluk iets mislopen? Voor de zekerheid sloten ze zich aan. Al snel volgden er meer. Ironisch genoeg profiteerde ik van hetzelfde kuddegedrag waarmee ik in *De Zeepfabriek* met zoveel genoegen de spot dreef. Mijn uitgeefster klapte de kassa open. Ik ging er eens lekker voor zitten.

‘Wat is je naam?’ vroeg ik, en sloeg een Zeepfabriek open op de titelpagina waar ik een boodschap voor een lezer moest opschrijven.

‘Melle.’

Ik keek op.

‘Sorry, wat?’

‘Jelle.’

Ik keek hulpzoekend opzij naar mijn uitgeefster.

‘Selim,’ zei ze.

Voor *Selim*, schreef ik op de titelpagina, *Laat alle hoop varen, gij die hier binnentreedt. Manon.*

Ik klapte het boek dicht en gaf het aan hem terug. Hij maakte plaats voor de volgende. Ik keek vragend op.

‘Emily.’

Voor *Amy*, schreef ik, *Laat alle hoop varen, gij die hier binnentreedt. Manon.*

Ik gaf haar het boek terug. Ik zag aan haar gezicht dat ze iets wilde zeggen, maar ze deed het niet en mijn uitgeefster was te druk met afrekenen om te merken dat ik hulp nodig had. De volgende stak het boek naar me toe.

‘Bronceske.’

Het werd een lange middag. Gelukkig was er wijn.

Bij hoeveel mensen zou ik de verkeerde naam hebben opgeschreven? Hoeveel Zeepfabrieken zouden er circuleren met de opdracht aan de verkeerde lezer? Pas veel later kwam ik erachter dat het middenregister van mijn oren dood is, en daar zitten bijna alle medeklinkers. Dat ik het al zo lang redde met alleen maar klinkers kwam omdat ik toen allang lip- en lichaamstaal aan het lezen was en inmiddels behoorlijk behendig was geraakt in anticiperen. Hannibal had gelijk. Als er een functie uitvalt, activeren de hersenen een andere. Maar namen zijn met alleen vijf klinkers natuurlijk onmogelijk te volgen. Kan ik bij dezen al mijn lezers alsnog hartelijk bedanken voor het geduld dat ze hebben gehad? Met excuses aan alle Melles die ik

voor Jelles heb uitgemaakt en Elvira's die nu voor altijd als Evita's op de titelpagina staan.

Tegen de tijd dat mijn uitgeefster tevreden de kas opmaakte en de schepper van de Zeurkalender vroeg of we nog meedingen met hem en de rest om iets te drinken, voelde ik me alsof ik urenlang op mijn hoofd gebeukt was met een zak stenen. Ik vroeg hem of hij er ook zo'n last van had gehad dat de namen van die mensen bijna niet te verstaan waren, en hij bevestigde dat de akoestiek dramatisch was met deze drukte. Dus dat ik op dat moment niet aan doof dacht, was ook weer niet zo heel vreemd. De borrel liet ik voor de zekerheid maar schieten.

Mijn uitgeefster was weliswaar tevreden, maar het schuldgevoel was nog altijd niet gesust. Want hoewel het boek een succes was, kwam ik er tot mijn verbazing achter dat ik niet goed gescheiden kon zijn van de baby. Zo kende ik mezelf helemaal niet. Ik had gedacht dat ik opgelucht zou zijn dat ik na de bevaling eindelijk weer mijn eigen gang kon gaan. Dat ik, zodra ik mijn lichaam weer helemaal voor mezelf had, de schade eens flink zou inhalen. Maar zo was het helemaal niet. Ik was zo verliefd op haar dat al het andere triviaal leek. Ik wilde haar tegen me aan persen, het warme hoofdje tegen mijn wang, haar miniatuurhandje als een bankschroef om mijn vinger geklemd. Het was gewoon schokkend hoe basaal mijn reactie was. De hele evolutionaire opmars van holbewoner naar recht-opstaande intellectuele blaaskaak werd subiet weggevaagd als het op de baby aankwam.

'Ze overleeft het echt wel, ga nou maar.'

‘Ja. Weet ik wel.’

‘Ga dan.’

‘Jaha!’

‘Vergeet je niet om-’

‘Ga!’

‘Sorry hoor, je hoeft niet zo te schreeuwen.’

De moeder leek op geen enkele manier op de schrijver die net iets meer genoeg beleefde dan fatsoenlijk was aan het blootleggen van de dubieuze motieven in de soapwereld. Maar dat was de schrijver. De moeder was zacht. Teder zelfs, en verstild. Bij de baby had ik geen woorden nodig; niet om haar te duiden, of mezelf te verklaren, te verdedigen of het gesprek te domineren zodat ik dan ten minste wist waar het over ging. Zij vroeg niet om een titelverklaring, een motief van de auteur, een analyse van het thema en, als het even kon, een paar verlekkerde roddels over de BN'ers op wie de personages uit het boek gebaseerd waren (hoewel er voorin natuurlijk wel het obligate zinnetje stond dat elke overeenkomst met de werkelijkheid op louter toeval berustte).

Al snel ontstond een routine. 's Morgens waren we ineens een ontbijtend gezin in plaats van een stelletje bohemiens die het weer eens te laat hadden gemaakt. Paul haalde verse broodjes bij de bakker en ik zette koffie met één hand omdat ik na tachtig pogingen moest toegeven dat het me nooit zou lukken die handige draagzak veilig om te knopen. Daarna ging ik naar afspraken en interviews en zorgde Paul voor Evi en Willem. Hij was een stuk handiger dan ik. De baby paste precies op zijn onderarm en hij nam haar overal mee naartoe, alsof hij nooit iets anders ge-